

С. С. ЛІПНІЦКІ

ЭТЫЯПАТАГЕНЕТЫЧНАЯ ТЭРАПІЯ БУЙНОЙ РАГАТАЙ ЖЫВЁЛЫ ПРЫ АСАЦЫЯТЫУНЫХ ПАРАЗИТОЗАХ У РЭГІЕНЕ РАДЫЯЦЫЙНАГА ЗАБРУДЖВАННЯ

Пасля аварыі на Чарнобыльскай АЭС адбыліся буйныя змяненні ў біягеахімічным фоне Беларусі. Вялікая тэрыторыя нашай краіны аказалася забруджанай радыенуклідамі, а ў сувязі з гэтым у тых мясцінах сярод людзей і жывёл павялічылася колькасць захварэўшых анеміяй, з захворваннямі горла і носа, лёгачнымі захворваннямі, язвеннай хваробай страўніка і кішэчніка, ракам шчытападобнай залозы, астэасартозам і інш. [1].

Намі ў мясцінах высокага забруджвання радыенуклідамі (калгасы імя К. Маркса, імя Чарняхоўскага, «Камсамolec» і іншыя гаспадаркі Валожынскага раёна Мінскай вобласці) таксама выяўлена, што ў буйной рагатай жывёлы паразітозы працякаюць у форме асацыяцый. Асабліва цяжка перахварэў маладняк. У буйной рагатай жывёлы ў рэгіёнах, дзе ўзровень радыяцыйнага забруджвання склаў 1—15 Кі/км², было зарэгістравана каля 18 разнастайнасцяў асацыяцый паразітозаў (фасцыялэз + нематадозы, нематадозы + эймерыёз, странгілаідоз + эймерыёз і іншыя спалучэнні). У жывёлы, якая гадуецца і разводзіцца ў зоне, дзе радыяцыйны фон быў бліжкім да натуральнага, у сярэднім было зарэгістравана 10 разнастайнасцяў названых паразітозаў. Пара-

Табліца 1. Этыяпатагенетычная тэрапія маладняку буйной рагатай жывёлы пры асацыятыўных паразітозах страўнікава-кішачнага тракту (нематадозы + эймерыёзы)

Група	Колькасць жывёл n	Этыяпатагенетычная тэрапія
I паддоследная (новы варыянт)	3	ДІФ-3 унутрымышачна ў дозе 5—7 мл на жывёлу двухразова з інтэрвалам у 10 сут + фенкур унутр у дозе 0,015 кг (па АДР) жывой масы аднаразова пасля першага ўвядзення ДІФ-3 + сульфадымезін па 0,1 г/кг масы жывёлы па аднаму разу ў суткі на працягу чатырохдзённых курсаў з інтэрвалам паміж дачамі ў 5 дзён + метылметыянінсульфонію хларыд штодзённа ў дозе 0,009 г/кг масы цела на працягу месяца
Кантрольныя (базавы варыянт — групы II—III):	II	Фенкур унутр у дозе 0,015 г/кг (па АДР) масы жывёлы аднаразова + метылметыянінсульфонію хларыд, як жывёлам I групы.
	III	Этыятропнае лячэнне, як жывёл папярэдніх груп, + сульфадымезін унутр у дозе 0,1 г/кг па аднаму разу ў суткі на працягу чатырохдзённага курсу з інтэрвалам паміж дачамі ў 5 дзён
Дадатковы кантроль — групы IV і V (для параўнання):	IV	У перыяд доследу жывёл не лячылі (іх дэгельмінтызавалі пасля заканчэння доследу)
	V	Жывёлы свабодныя ад паразітаў

Табліца 2. Дынаміка прыросту масы паддоследных кантрольных жывёл

Група	n	Маса жывёлы, кг		Прырост масы	
		перад пачаткам доследу	у канцы доследу	за перыяд доследу, кг	сярэднясутачны прырост, г
Паддоследная I (кантроль)	10	140,0	171,1	31,2	520
Базавы варыянт:	II	142,0	173,1	31,0	516
	III	145,0	175,6	30,6	510
	IV	140,0	172,0	24,6	406
Дадатковы кантроль:	V	145,0	145,0	32,4	540

зітозаў вызначалі агульнапрынятымі ў паразіталогіі метадамі [2—4].
 Для тэрапіі і прафілактыкі буйной рагатай жывёлы ў зоне радыяцыйнага забруджвання намі распрацавана этыяпатагенетычная тэрапія. Вынікі гэтых доследаў мы і прыводзім ніжэй. Так, у калгасах імя К. Маркса і імя Чарняхоўскага Валожынскага раёна Мінскай вобласці было праведзена некалькі серый названых доследаў. У доследзе 1 па этыяпатагенетычнай тэрапіі маладняку буйной рагатай жывёлы пры асацыятыўных паразітозах (нематадозы + эймерыёзы) адзначана, што лепшы тэрапеўтычны эфект паказвае схема лячэння жывёл, якая ўключае этыятропнае лячэнне: фенкур унутр у дозе 0,015 г/кг (па АДВ) аднаразова + сульфадымезін унутр у дозе 0,1 г/кг на працягу чатырохдзённага курсу з інтэрвалам у 5 сут + метылметыянінсульфонію хларыд (вітамін V) у дозе 0,009 г/кг масы цела на працягу месяца і двухразовае унутрымышачнае ўвядзенне з інтэрвалам у 10 сут прэпарата ДІФ-3 у дозе 7—10 мл на жывёлу. Эфектыўнасць іх супрацьпаразітарнай тэрапіі ў гэтай групе склала 90% (у базавым варыянце 70%).

У доследзе 2 па вытворчай праверцы распрацоўкі «Этыяпатагенетычная тэрапія маладняку буйной рагатай жывёлы пры асацыятыўных паразітозах страўнікава-кішачнага тракту (эймерыёзы + нематадозы)» (табл. 1) было выяўлена, што выкарыстанне маладняку буйной рагатай жывёлы гэтага новага этыяпатагенетычнага спосабу тэрапіі пры асацыятыўных паразітозах страўнікава-кішачнага тракту (група I), якая ўключае этыятропнае лячэнне + патагенетычную тэрапію, эфектыўна ўздзейнічала супраць паразітаў (на 90%) і павышала сярэдня-

Табліца 3. Этыяпатагенетычная тэрапія маладняку буйной рагатай жывёлы пры асацыятыўных гельмінтозах (фасцыялёз + странгілятозы)

Група	n	Этыяпатагенетычная тэрапія
I (паддоследная)	5	Этыятропнае лячэнне — вальбазен унутр у дозе 20 мл на 50 кг масы цела аднаразова індывідуальна + патагенетычнае лячэнне — настой лячэбна-прафілактычнага прамянёвага збору + метылметыянінсульфонію хларыд
Кантрольныя:		
II (фасцыялёз + странгілятозы)	5	Этыятропнае лячэнне, як жывёл групы I, + метылметыянінсульфонію хларыд
III (фасцыялёз + странгілятозы)	5	Этыятропнае лячэнне вальбазенам, як жывёл групы I
IV (здаровыя жывёлы)	5	Этыяпатагенетычная тэрапія не выкарыстоўвалася

сутачны прырост масы на 4—10 г у параўнанні з базавым варыянтам (табл. 2). Тэрапеўтычная эфектыўнасць у II і III групах склала 80%. Эканамічны эффект гэтага спосабу тэрапіі, разлік якога праведзены па «Методыцы вызначэння эканамічнай эфектыўнасці выкарыстання ў сельскай гаспадарцы вынікаў навукова-даследчых і доследна-канструктарскіх прац, новай тэхнікі, вынаходстваў і рацыяналізатарскіх прапацоў» (1979), склаў 68,85 руб. на адну жывёлу (па закупных цэнах на май 1992 г.).

У доследах 3 і 4 у якасці патагенетычных сродкаў выкарыстоўвалі фітасродкі. Адвары з іх рыхтавалі па агульнапрынятых метадах у фармакапеі. Так, у доследзе 3 (табл. 3) па распрацоўцы этыяпатагенетычнай тэрапіі маладняку буйной рагатай жывёлы пры асацыятыўных гельмінтозах (фасцыялёз + странгілятозы) выкарыстоўвалі фітасродкі, якія валодаюць супрацьрадыяцыйным уздзеяннем, у спалучэнні з біялагічна ацтыўнымі рэчывамі (метылметыянінсульфонію хларыдам — вітамінам U). У першай групе антгельмінтная тэрапеўтычная эфектыўнасць складала каля 100% (у II і III групах — адпаведна каля 80%).

Морфабіяхімічныя паказчыкі крыві гэтых жывёл прыведзены ў табл. 4. Прырост масы паддоследных жывёл I групы (новы варыянт) за перыяд доследу склаў 28,71 кг (сярэднясутачны прырост 435 г), II групы — 27,22 кг (427 г), III — 27,12 кг (411 г), IV — 26,2 кг (397 г) і V — 29,10 кг (441 г). Акрамя таго, жывёлы першай групы папраўляліся на 1—1,5 тыдні раней. Відаць, станоўчы тэрапеўтычны эффект пры лячэнні буйной рагатай жывёлы, хворай на фасцыялёз у асацыяцыі з странгілятозамі, аказвае этыяпатагенетычная комплексная тэрапія, якая ўключае і супрацьрадыяцыйныя фітасродкі. У доследзе 4 (табл. 5) па распрацоўцы этыяпатагенетычнай тэрапіі маладняку буйной рагатай жывёлы пры цэлязізе тэрапеўтычная эфектыўнасць склала каля 80—100%, а жывёл, якіх лячылі традыцыйным спосабам, — адпаведна каля 60%.

Табліца 4. Морфабіяхімічныя паказчыкі крыві маладняку буйной рагатай жывёлы

Група	Эрытрацыты, млн/мкл	Гемаглабін, г/л	Гематакрыт, л/л	Лейкацыты, тыс/мкл	Жалеза, мкмоль/л
I	$3,8 \pm 0,15$	$88,0 \pm 1,14$	$0,27 \pm 0,012$	$11,2 \pm 1,17$	$7,38 \pm 0,21$
	$5,6 \pm 0,20$	$114,0 \pm 0,90^*$	$0,42 \pm 0,020$	$9,0 \pm 0,84^*$	$8,80 \pm 0,80$
II	$3,5 \pm 0,16$	$87,6 \pm 0,80$	$0,26 \pm 0,090$	$11,0 \pm 1,10$	$4,65 \pm 0,82$
	$4,2 \pm 0,17$	$86,6 \pm 1,16$	$0,36 \pm 0,024$	$9,3 \pm 0,96$	$5,9 \pm 0,72$
III	$3,8 \pm 0,21$	$81,1 \pm 1,24$	$0,26 \pm 0,015$	$11,0 \pm 1,11$	$5,9 \pm 0,96$
	$3,8 \pm 0,19$	$83,3 \pm 0,18$	$0,27 \pm 0,094$	$8,9 \pm 1,00$	$7,9 \pm 0,84$
IV	$5,2 \pm 0,14$	$107,3 \pm 0,24$	$0,39 \pm 0,012$	$11,2 \pm 0,86$	$6,4 \pm 0,22$
	$3,2 \pm 0,24$	$70,0 \pm 0,22$	$0,21 \pm 0,084$	$8,1 \pm 0,80$	$6,78 \pm 0,80$
V	$3,8 \pm 0,28$	$80,0 \pm 0,16$	$0,33 \pm 0,011$	$7,3 \pm 1,10$	$7,40 \pm 0,22$
	$6,2 \pm 0,16$	$114,3 \pm 0,19^*$	$0,45 \pm 0,78$	$7,4 \pm 1,14$	$8,16 \pm 0,85$

Заўвага. Лічнік — перад пачаткам лячэння, множнік — у канцы доследу;
* статыстычна верагоднае змяненне ($P < 0,01$).

Табліца 5. Этыяпатагенетычная тэрапія буйной рагатай жывёлы пры цялязіёзе з выкарыстаннем фітасродкаў

Група	n	Этыяпатагенетычная тэрапія
Паддоследныя (цялязіёз) I	3	Этыятропнае лячэнне праводзілі 0,05% -ным водным растворам ёду ў дозе 50—70 мл на адно прамыванне вока трохразова з інтэрвалам у 2—3 дні + патагенетычная тэрапія — аднаразовая навакаінавая блокада вока (у спалучэнні з антыбіётыкам пеніцылінам у дозе 2—3 млн. адз) агульнапрынятым спосабам + адвар збору кветак валожкі і кветак рамонку (у аднолькавай колькасці)
II	3	Этыятропнае лячэнне івамекам у дозе 0,2 мг/кг (па АДР) падскурна, аднаразова + патагенетычная тэрапія, як і жывёл I групы
III (кантрольная — цялязіёз)	3	Этыятропнае лячэнне, як і жывёл групы II, + патагенетычная тэрапія — навакаінавая блокада аднаразова агульнапрынятым спосабам

Такім чынам, асаблівасць этыяпатагенетычнай тэрапіі буйной рагатай жывёлы пры асацыятыўных паразітозах (нематадозы + эймерыёз; фасцыялёз + странгілятоз, цялязіёз) у зоне радыяцыйнага забруджання з узроўнем радыяцыі 1—15 Ки/км² заключаецца ў тым, што ў якасці патагенетычных сродкаў можна выкарыстоўваць біялагічна актыўныя рэчывы — метылметыянінсульфонію хларыд (вітамін U), прэпарат ДІФ-3, фітасродкі, якія валодаюць супрацьрадыяцыйнымі і іншымі тэрапеўтычнымі ўласцівасцямі.

Вывады

1. У зоне радыяцыйнага забруджання з узроўнем радыяцыі 1—15 Ки/км² маладняку буйной рагатай жывёлы пры цяжкай форме працякання асацыятыўных паразітозаў яго страўнікава-кішачнага тракту (нематадозы + эймерыёзы) рэкамендуецца выкарыстоўваць этыяпатагенетычную тэрапію, якая праводзіцца па наступнай схеме: этыятроп-

нае лячэнне (дэгельмінтызацыя) фенбендазолам у дозе 0,015 г/кг (па АДВ) + патагенетычную тэрапію, якая ўключае выкарыстанне прэпарата ДІФ-3 у дозе 5—7 мл на жывёлу двухразова з інтэрвалам у 10 сут і прызначэнне пасля першага яго ўвядзення ўнутр сульфадимезіну адзін раз у дзень на працягу чатырохдзённых курсаў з інтэрвалам паміж імі ў 5 сут, а таксама штодзённую пераральную дачу на працягу аднаго месяца біялагічна актыўнага прэпарата метылметыянінсульфонію хларыду (вітамін U) у дозе 0,009 г/кг масы цела.

2. Буйной рагатай жывёле пры асацыятыўных гельмінтозах (фасцыялэз + странгілятозы) можна выкарыстоўваць этыяпатагенетычную тэрапію, якая праводзіцца па наступнай схеме: этыятропнае лячэнне (дэгельмінтызацыя) поліантгельмінтным прэпаратам вальбазенам у дозе 20 мл на 50 кг масы цела аднаразова індывідуальна + патагенетычная тэрапія на працягу першых 2,5 тыдняў настоем лячэбна-прафілактычнага прамянёвага збору, які складаецца з травы крываўніку, баркуну, фіялкі, мацярдушкі, лісця крапівы, насення лёну, пладоў шыпшыны і іншых лекавых раслін, а таксама штодзённай пераральнай дачы на працягу месяца метылметыянінсульфонію хларыду (вітамін U) у дозе 0,009 г/кг масы цела жывёлы.

3. Буйной рагатай жывёле пры цэлязіёзе можна выкарыстоўваць этыяпатагенетычную тэрапію, якая складаецца з этыятропнага лячэння івамекам, і патагенетычную тэрапію, якая ўключае навакаінавую блакаду (сумесна з антыбіётыкам пеницилінам) і наступнае прамыванне на працягу тыдня кан'юнктывы хворых вачэй прафільтраваным адварам са збору фітасродкаў — кветак рамонку і сіняй валожкі (узятых пароўну).

Summary

New data about etiopathogenetic therapy of associated helminthoses are reported. The etiopathogenetic therapy of these helminthoses in zones polluted by radionuclides is shown to be characterized by the fact that after etiotropic therapy (dehelminthization) animals need a supplementary pathogenetic therapy with the inclusion of biologically active substances (DIF-preparation methylmethioninsulfonir chloridum — vitamin U, phytosubstances and other preparations).

Літаратура

1. Люцко А. М., Ропович И. В., Тернов В. М. Выжить после Чернобыля / Под ред. В. И. Ролевича. М., 1990.
2. Ивашкин В. М., Мухамедиев С. А. Определение гельминтов крупного рогатого скота. М., 1981.
3. Гельминтологические исследования животных и окружающей среды: Справочник. М., 1983.
4. Меркушева И. В., Бобкова А. Ф. Гельминтозы у домашних животных Белоруссии: Каталог. Мн., 1981.
5. Государственная фармакопея СССР. М., 1968.